

Motion till riksdagen

1989/90:Fi47

av Lars Werner m.fl. (vpk)

med anledning av prop. 1989/90:114 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.

Vpk har till regeringens budgetproposition i motion 1989/90:Fi212 redovisat partiets bedömning av den ekonomiska politiken och även lagt partiets förslag om den ekonomiska politiken. Motionens bedömningar och förslag äger fortfarande sin giltighet.

Sedan regeringen lagt sin budgetproposition är det viktigt att understryka att högkonjunkturer i en mängd avseenden, både för svenskt vidkommande och omvärlden, framstår som mindre stark än för några månader sedan. Detta i kombination med den räntehöjning som följde på regeringens krisen borde minska intresset för en generell åtstramning.

Överhettningen på arbetsmarknaden och det uppåtriktade trycket på löner och priser är i stor utsträckning ett regionalt fenomen. Vpk har tidigare lagt fram förslag om höjning av arbetsgivaravgiften inom den privata tjänstesektorn i *storstadsområdena* för att dämpa efterfrågetrycket och därigenom underlätta rekryteringen av arbetskraft till vård, omsorg och industri. Vi anser fortfarande att det behövs åtgärder av denna art för att dämpa överhettningstendenserna på arbetsmarknaden i storstäderna. Däremot är vpk nu liksom tidigare avvisande till behovet av en mer generell åtstramning.

De problem som regeringen försökt lösa, bl.a. genom Hagaöverläggningar och strejk- och lönestopp, kan bara åtgärdas om fördelningspolitiken sätts i centrum på alla områden och om makt- och inflytandefrågorna i arbetslivet förändras. Vpk lade redan i januari förslag på hur detta skulle gå till.

Föreliggande proposition 1989/90:114 om ekonomisk-politiska åtgärder är ett resultat av regeringens kris. Politiken är densamma. Tyvärr har inte regeringen tagit något intryck av reaktionerna inom arbetarrörelsens djupa led. Fördelningspolitiken, makt- och näringspolitiken liksom socialpolitiken m.m. fortsätter i 80-talets nyliberala riktning.

Propositionens förslag om skatthöjningar på tobak, spritdrycker, vin, starköl och öl, godkänner VPK eftersom det i stort överensstämmer med det förslag vpk lagt till budgetpropositionen.

Vpk tillstyrker att prisregleringslagen får tillämpas från den 8 februari 1990. Samtidigt är vi mycket kritiska till de bestämmelser regeringen utfärdat i förordningen av pris- och hyresstoppet, vilken har allt för många undantagsregler. Inom hyresgäströrelsen betecknas hyresstoppet som ett skämt. Hyresstoppet är inget stopp, frågan är om hyresutvecklingen vad gäller bo-

städer alls kommer att påverkas av de aktuella bestämmelserna i förordningen.

Regeringen påpekar själv i propositionen att hyrorna till följd av allmänna kostnadsstegringar får höjas enligt en schablonregel och att alla skattehöjningar och räntebidragssänkningar får slå igenom på hyrorna. Dessutom kan SPK ge tillstånd för hyreshöjningar om fastighetsägare riskerar "allvarlig ekonomisk skada" och om underhåll, ombyggnad eller kabel-TV-installation genomförts. Hyresstoppet gäller inte heller nyproducerade lägenheter.

Vpk hemställer att regeringen snarast utarbetar en ny förordning för ett hyres- och prisstopp som har ett minimum av undantagsregler för pris- och hyreshöjningar.

Angående regeringens förslag till "nya" riktlinjer för den ekonomiska politiken, vill vi understryka vad som sägs i propositionen, att arbetslöshet inte skall vara ett medel för att få ned pris- och löneökningar. Vpk anser att arbete åt alla är en förutsättning för en rättvis fördelningspolitik. Det är också en förutsättning för en utveckling mot bättre och mer meningsfulla arbeten. Full sysselsättning innebär att de arbetande har en valmöjlighet. De tråkiga och slitsamma jobben ratas till förmån för mer intressanta och meningsfulla uppgifter.

Vpk:s riktlinjer från januarirotationen äger sin giltighet och framstår som än mer aktuella som utgångspunkt för den ekonomiska politiken. Vpk:s förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken är:

- Social tillväxt för rättvisa, jämlikhet och trygghet.
- Rättvis fördelningspolitik skall genomföra alla politikens områden.
- Rätten till ett meningsfullt arbete förverkligas genom demokratiska rättigheter i arbetslivet.
- Samlade åtgärder mot den ekologiska krisen och en resurs- och miljöbesparande energipolitik.
- Försvar av den nationella suveräniteten med riktade framtidsinvesteringar.

Den särskilda utredare – riksförlikningsmannen – som regeringen tillsatt har ingen avundsvärd uppgift. De förutsättningar som behövs för att få en sund och rättvis löneutveckling och en *begränsning av inflationen* är bl.a. att *skatteomläggningen* omvandlas till en skatteomfördelning där särskilda insatser för de lågavlönade vidtas och att direkta insatser vidtas för att begränsa prisökningarna. Vinsterna måste beskattas om prisökningarna är för stora. Vidare är det viktigt att den sociala välfärden hävdas, bl.a. genom att resurser förs från vinstrika verksamheter till kommunerna.

Vpk säger ett bestämt *nej till kommunalt skattestopp*. Vpk är ingen vän av högre kommunalskatter men kan inte acceptera att kommunernas underskott ökar. Av regeringens finansplan från januari framgår att kommunerna kommer att ha ett underskott på ca 14 miljarder för 1990, detta räknat på befintlig verksamhet. Tecknade löneavtal för 1990 gör att underskotten springer upp till mellan 20 och 25 miljarder kronor i den samlade kommunsektorn. I dag motsvarar statens överskott ungefär kommunernas underskott.

Det behövs en broms på kommunalskatterna. Vpk anser att en vettig broms är att riksdagen anslår ett ekonomiskt stödpaket till kommunsektorn.

Långsiktigt måste kommunerna få ett bättre skatteunderlag. Den av regeringen aviserade utredningen om kommunal skatteutjämning bör resultera i att skatteutjämningsystemet tillförs nya resurser från vinstrika sektorer i samhället. Ett av skatteomläggningens resultat är att kommunernas skatteunderlag ökar och därmed stärks kommunernas ekonomi. Denna förstärkning är nödvändig och bör ej föranleda några begränsande åtgärder.

Ett kommunalt skattestopp utan nya resurser innebär att krisen inom vård, omsorg, skola, kultur och nödvändig service förstärks. Det är nödvändigt att göra offentlig verksamhet effektiv, bl.a. produktivitetsmål som rimmar med offentliga servicens uppgift, men trots detta kan inte kommunerna klara sina nödvändiga uppgifter utan resurstillskott. Människors behov av kommunernas tjänster ökar och därför krävs en ökad volymtillväxt utöver regeringens målsättning.

Regeringen anmäler i propositionen att det senare kommer att läggas fram förslag om *lagfäst sjuklön* och att därmed arbetsgivarna åläggs att betala ut sjuklön de första 14 dagarna vid varje sjukdomsperiod. Vpk anser det är bra att arbetsgivarna får betala en större del av ersättningen vid sjukdom. Där emot kan inte vpk gå med på att kontrollfunktionen flyttas till företagen eller myndigheten. Vpk anser att kontrollen även fortsättningsvis skall vara kvar hos Försäkringskassan.

Regeringen räknar med att lagfäst sjuklön innebär ett ökat arbetskraftsutbud och ökad produktivitet. "Åtgärden ger arbetsgivarna starkare incitament att förbättra arbetsmiljö och arbetsorganisation så att sjukfrånvaron minskar." Men det innebär också att arbetsgivarnas intresse för kontroll och utstötning av arbetskraft med hög korttidsfrånvaro kommer att öka. I klartext innebär detta att arbetsgivarna har att välja mellan piska och morot. Förslaget får oundvikligen negativa effekter, t.ex. på nyanställningar där kontrollen kommer att öka. Dessutom finns det en risk att personer med hög korttidsfrånvaro riskerar bli långtidssjukskrivna. Förslaget gör att företag och myndigheter på ett helt nytt sätt flyttar in kostnaderna för korttidsfrånvaron i sin linjeorganisation.

För att vpk skall kunna acceptera ett förslag till sjuklön enligt regeringens modell, krävs att det lokala facketts rättigheter stärks. Till exempel måste fackföreningen få tolkningsföreträde och även vetorätt i personalfrågor. Det är viktigt att dessa rättigheter gäller vid anställningar och vid avsked, omplaceringsfrågor och hela personalpolitikens uppläggning. Det räcker inte med MBL:s informations- och förhandlingssystem som slutgiltigt har den avgörande makten kvar hos företags- eller verksledning.

VPK ställer sig negativt till *konjunktur Anpassningen av semesteruttaget*. Mest reagerar vi mot att det skall bli legalt att samtidigt både arbeta och få semesterlön. Det kommer i huvudsak att bli de lågavlöande som tvingas ta denna möjlighet till inkomstförstärkning. Det enda rätta är att införa en extra månadslön till semestern för de lågavlöande eller förverkliga tanken på en semesterlönefond för att öka de lågavlönades semesterkassa. Det finns bättre sätt att öka arbetskraftsutbudet än att tumma på semesterlagens syften om vila och rekreation. Däremot accepterar vpk tanken på att den som vill skall ha rätt att arbeta efter 65 års ålder.

Vpk ställer sig avvisande till arbetskraftsinvandring. Det är mycket utma-

nande med regeringens tanke att utreda möjligheten att "låta unga balter komma till Sverige och arbeta under en kortare period".

Den avgörande insatsen för att öka arbetskraftsutbudet måste enligt vpk vara kraftfulla insatser på arbetsmiljöområdet för att minska utslagningen. Det gäller i första hand att stärka de lokala fackliga organisationernas möjlighet att förbättra arbetsmiljön. Rehabilitering är bra, men det bästa är att förebygga utslagning. 1980-talet förskräcker. Antalet förtidspensionerade och långtidssjukskrivna har under den socialdemokratiska regeringstiden ökat med ca 150 000 personer.

Mot. 1989/90
Fi47

Hemställan

Med hänvisning till vad som anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen framförts om förändringar av pris- och hyresstoppets undantagsregler,
2. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i motsvarande del godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som i motionen förordas,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förutsättningarna för att få rättvisa löneavtal och låg inflation,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nej till kommunalskattestopp och nya resurser till kommunsektorn m.m.,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av lagfäst sjuklön och nödvändigheten av stärkta fackliga rättigheter,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsekvenserna för de lågavlönade vid införande av konjunkturanpassat semesteruttag,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetskraftsinvandring,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av kraftfulla åtgärder på arbetsmiljöområdet för att minska utslagningen från arbetslivet och öka utbudet av arbetskraft.

Stockholm den 21 mars 1990

Lars Werner (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Ylva Johansson (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)